

Polityka Energetyczna i Klimatyczna Unii Europejskiej...

...po przejściach.

Andrzej Sikora

Warszawa, 16 grudnia 2008 roku

Polityka energetyczna i klimatyczna Polski. Czynniki zewnętrzne, a funkcjonowanie sektora energetycznego w Polsce.

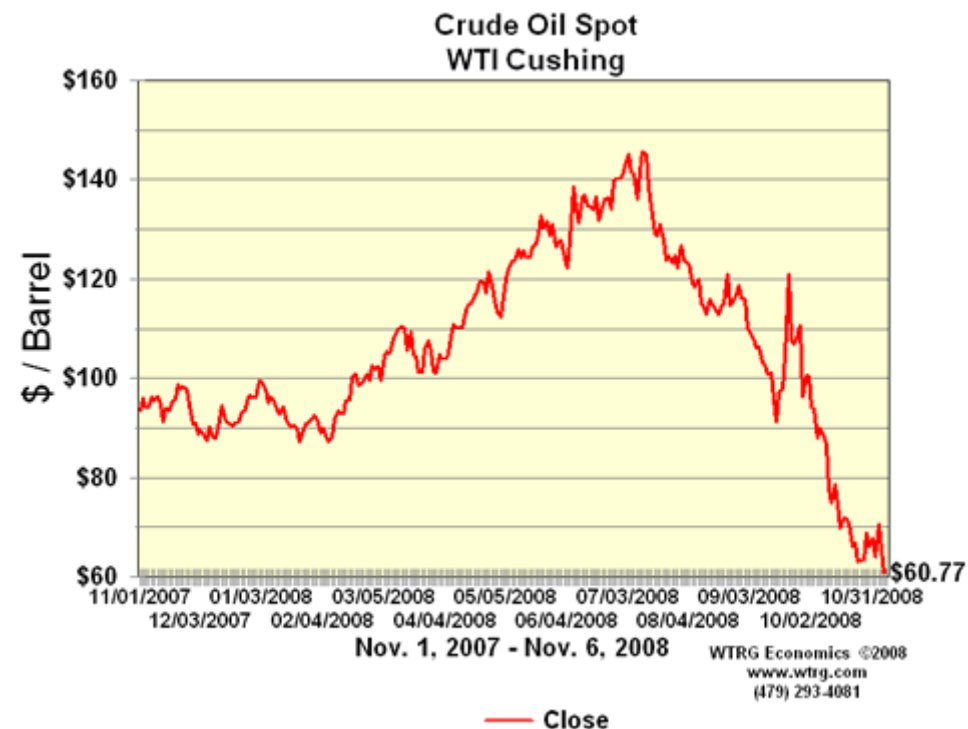
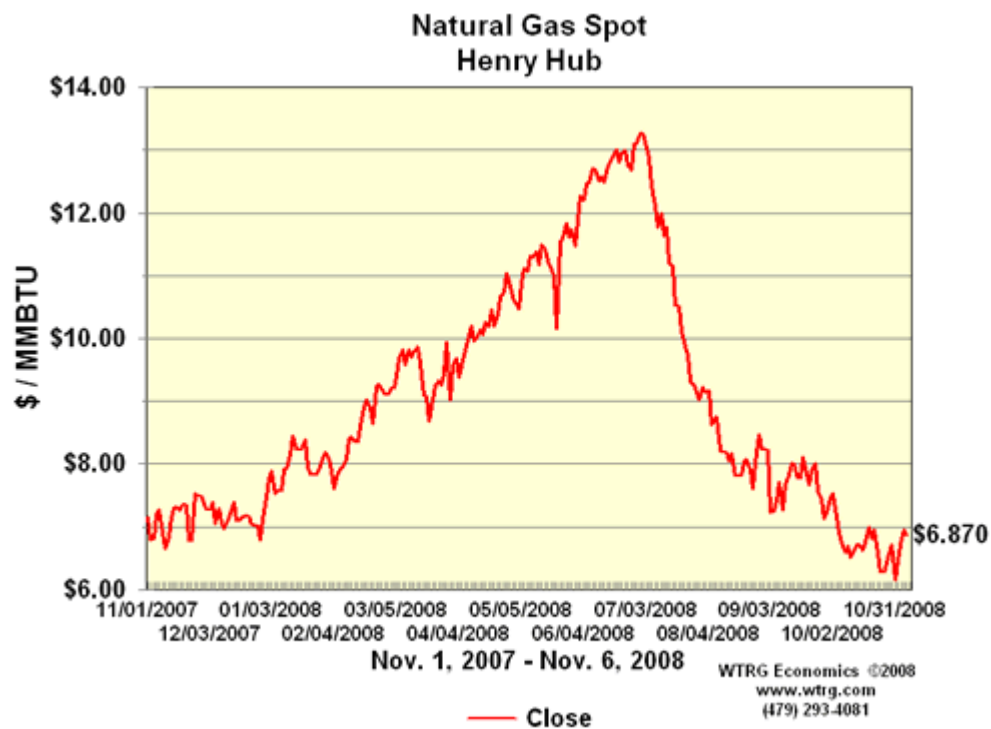
Warszawa, 16 grudnia 2008 roku

Sytuacja międzynarodowa

- ☛ Bank Anglii (BoE) raport z 28.10.2008 - "Krach na międzynarodowych rynkach finansowych naraził na stratę w wysokości 2,8 bln USD (1,8 bln GBP) banki, instytucje finansowe, towarzystwa ubezpieczeniowe i fundusze inwestycyjne z tytułu tzw. toksycznych aktywów."
- ☛ Chiny, Indie nowymi graczami w globalnym obiegu pieniądza.
- ☛ Epoka interwencjonizmu i protekcjonizmu ?
- ☛ 9/11 - wojna z terroryzmem międzynarodowym czy konflikt na linii Zachód-Islam ?

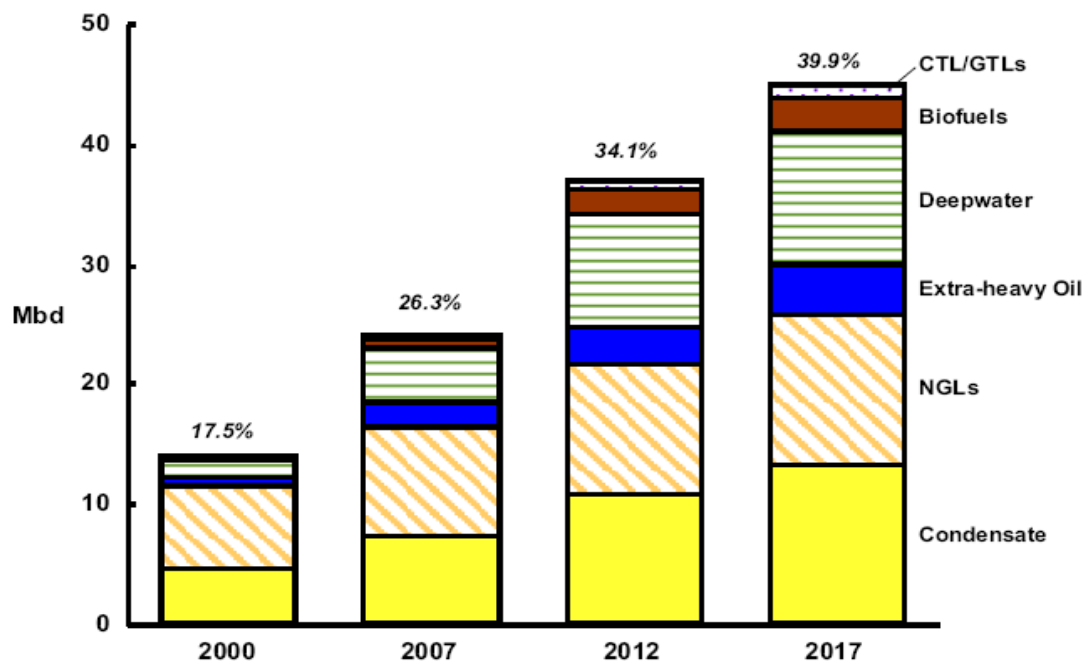
Kryzys finansowy a ceny surowców

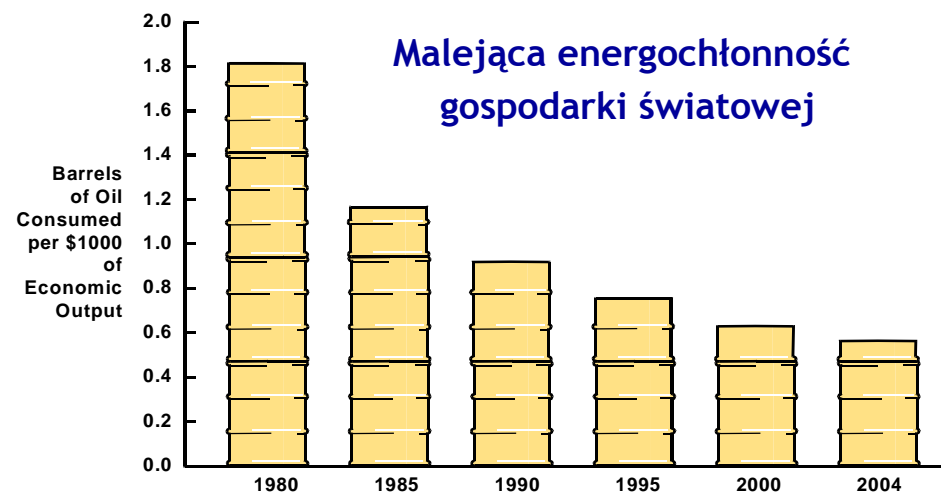
Źródło: www.wtrg.com

Czy zmiana poziomu cen ma charakter fundamentalny ?

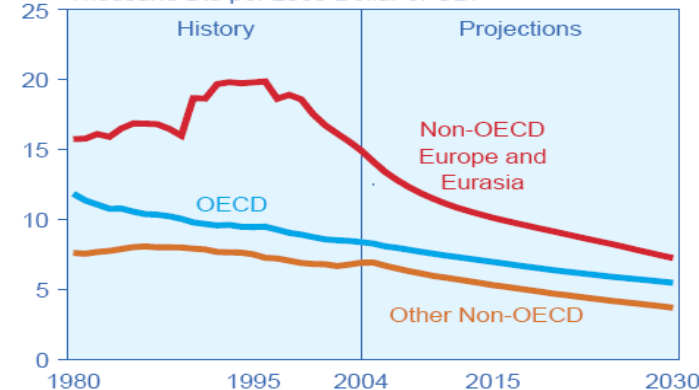
Rosnący udział niekonwencjonalnych
 (ale i znacznie bardziej kosztownych)
 źródeł ropy i gazu

Source: Cambridge Energy Research Associates.
 70713-28

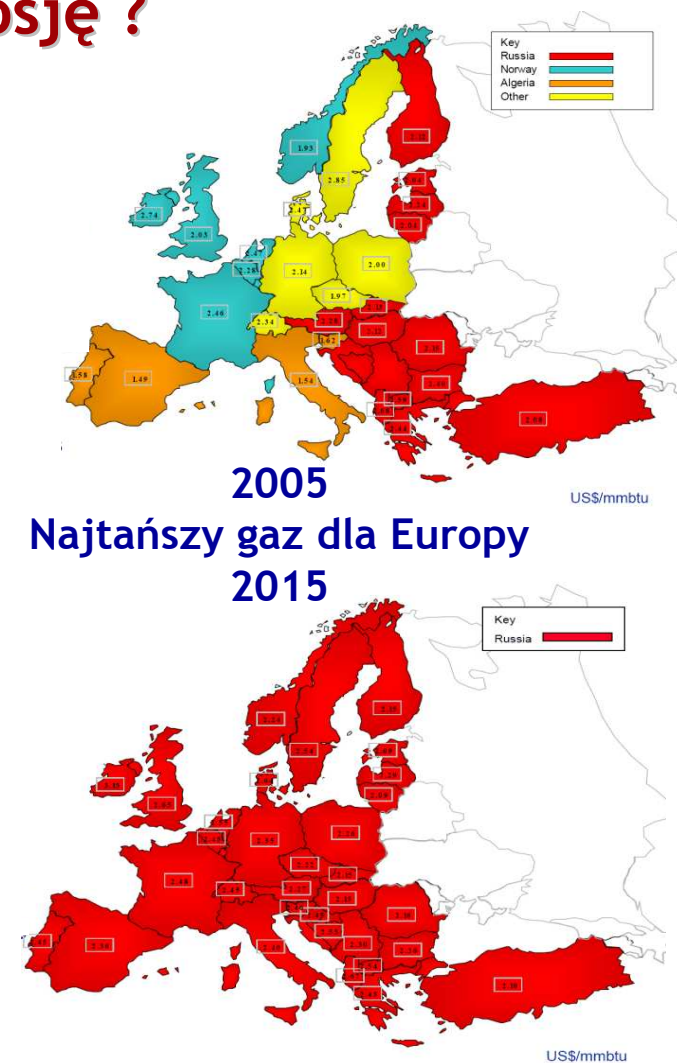
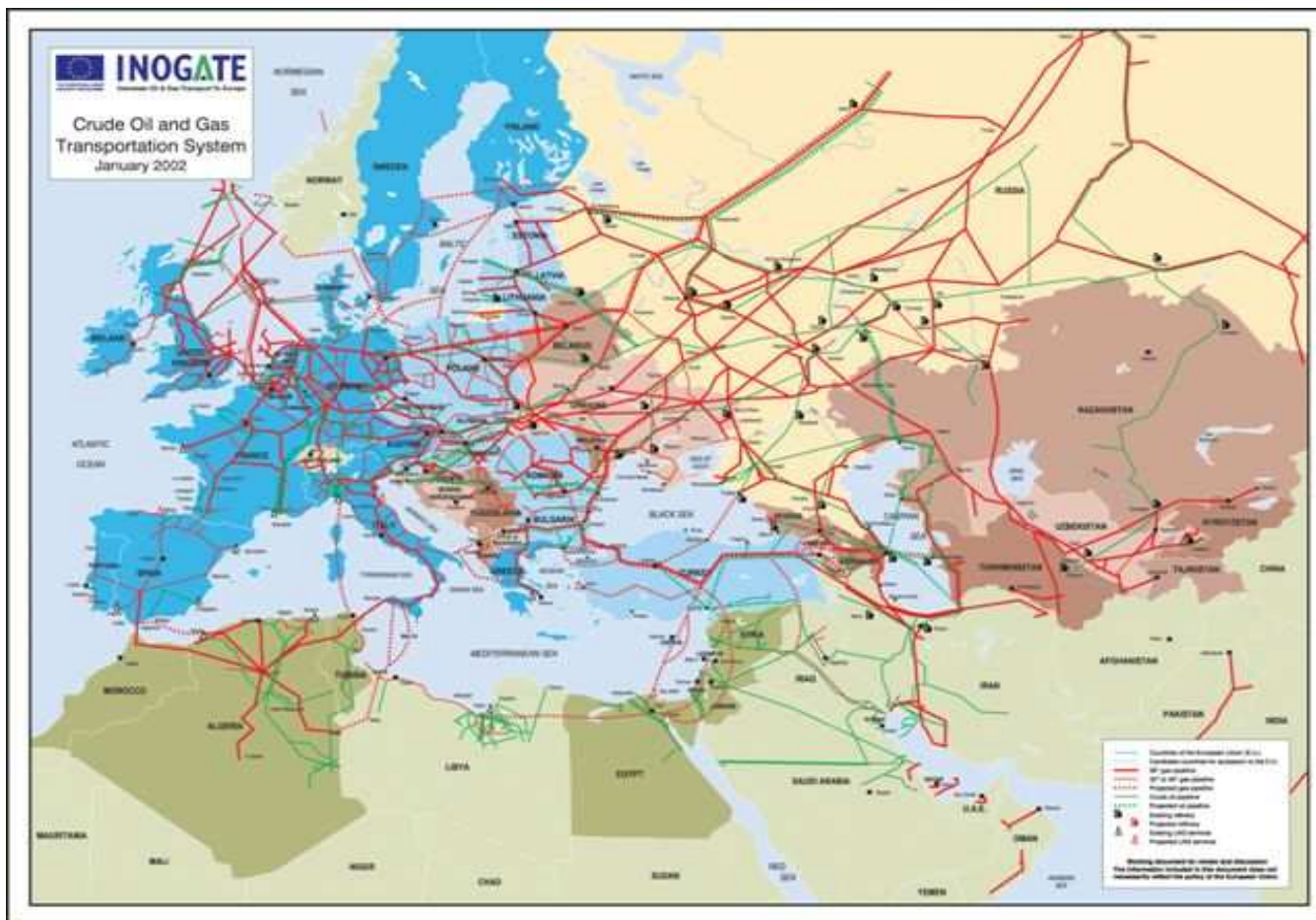

Malejąca energochłonność gospodarki światowej

Sources: **History:** Derived from Energy Information Administration (EIA), *International Energy Annual 2004* (May-July 2006), web site www.eia.doe.gov/iea. **Projections:** EIA, System for the Analysis of Global Energy Markets (2007).

Dlaczego Europa „kocha” Rosję ?

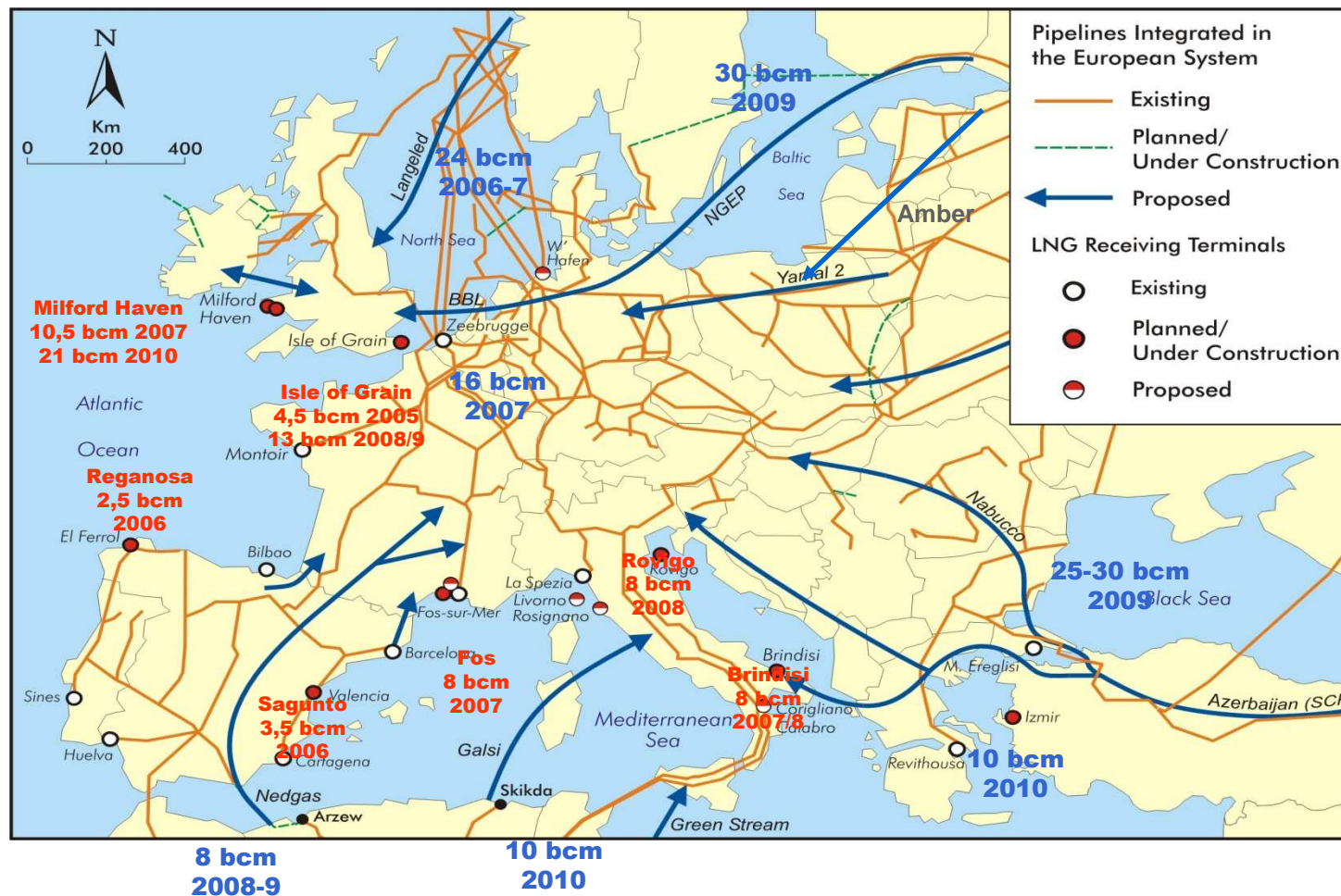

Źródło: Wood MacKenzie „European Gas: The Future Dynamics of Supply and Price”

Główne problemy europejskiego rynku gazu

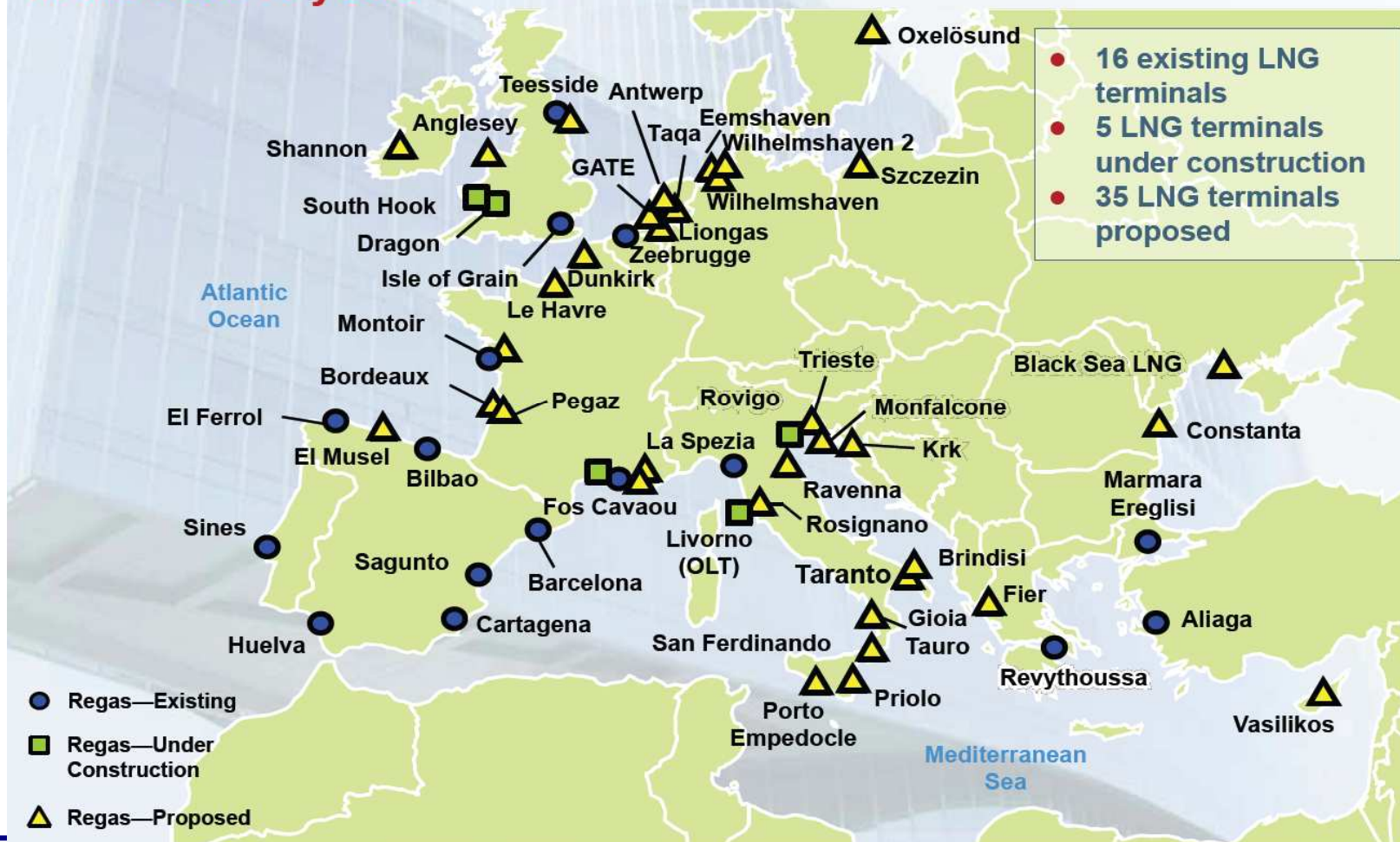
- ➡ Gazprom będzie dominującym dostawcą gazu ziemnego do większości krajów UE. Podtrzymywanie oddzielnych indywidualnych negocjacji z GAZPROM'em przez poszczególne kraje UE doprowadzi do upadku wspólnej polityki energetycznej.
- ➡ Tylko budowa połączeń międzysystemowych pomiędzy *starymi* i *nowymi* członkami UE oraz nowych pojemności magazynowych na terenie Unii może spowodować globalny wzrost bezpieczeństwa energetycznego. Wówczas nowe drogi zasilania służyć będą **CAŁEJ UNII**, a nie poszczególnym krajom.
- ➡ Większość rynków gazowych krajów członkowskich jest silnie zmonopolizowana, słabo zderegulowana, **NIE** jest liberalna i **NIE** jest otwarta na nowych uczestników. W większości nie są to tzw. *wolne rynki*. Taka sytuacja silnie poprawia pozycję negocjacyjną GAZPROM'u i wzmacnia jego dominującą pozycję w negocjacjach jako głównego dostawcy dodatkowych ilości gazu do Unii Europejskiej.

Nowe gazociągi o dużej przepustowości oraz projekty LNG są niezbędne dla poprawy zaopatrzenia europejskiego rynku

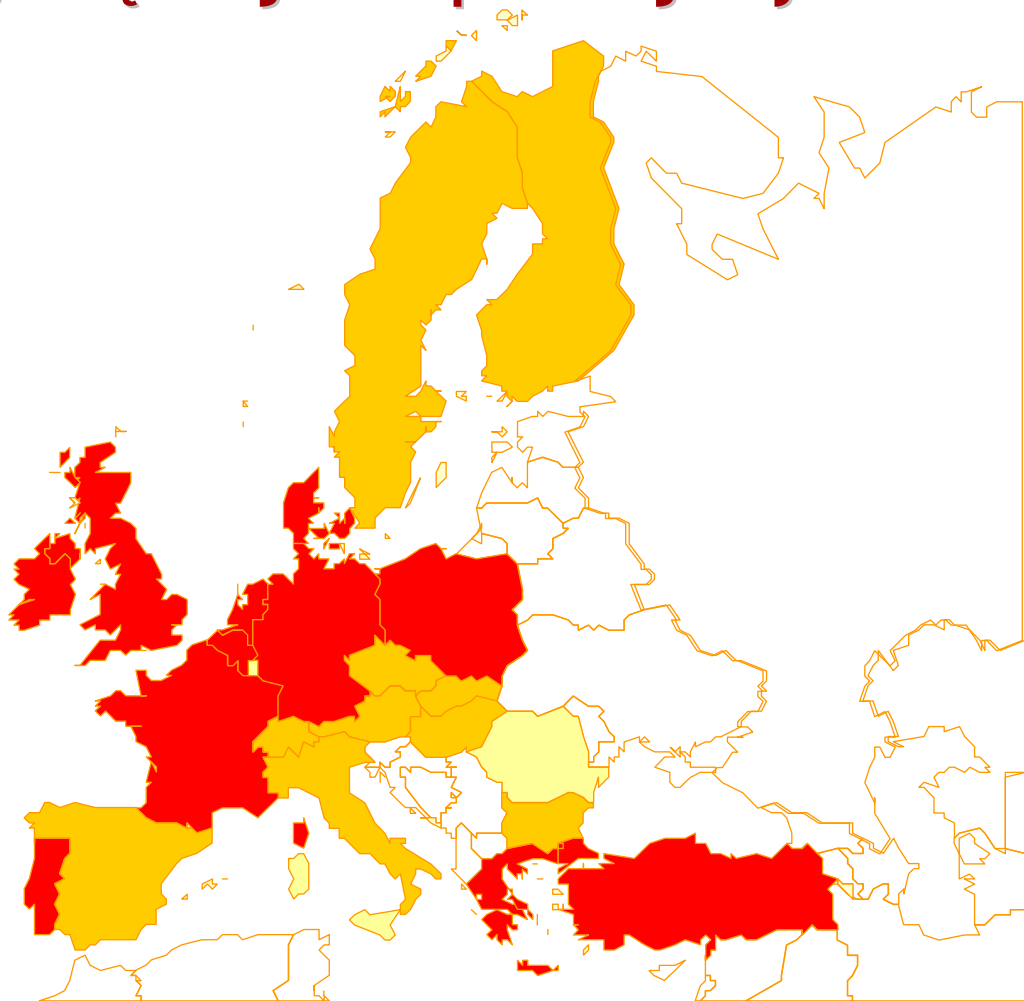

Terminale LNG w Europie

Proposed Regas projects could quadruple the infrastructure in the next 10 years

Polska już w perspektywie roku 2012 staje się krajem o potencjalnym deficycie energii pierwotnej

Prognoza bilansów energetycznych:

- stabilne rezerwy
- zmniejszające się rezerwy
- potencjalny deficyt

Źródło: Cambridge Energy Research Associates (CERA)

fot: EPA/PAP

- ✓ **6 grudnia 2008 r.**
Gdańskie spotkanie Nicolas Sarkozy - Donald Tusk
na temat pakietu klimatyczno-energetycznego.

- ✓ **Derogacja – (okres przejściowy – specjalne uprawnienia)**
wyłączenie z wypełniania części zobowiązań ==> 2013-2019

- ✓ **Polska ma prawo udostępniania**
bezpłatnych uprawnień do emisji CO₂ sektorowi energetycznemu.

Uwarunkowania regionalne

Źródło: PSE Operator

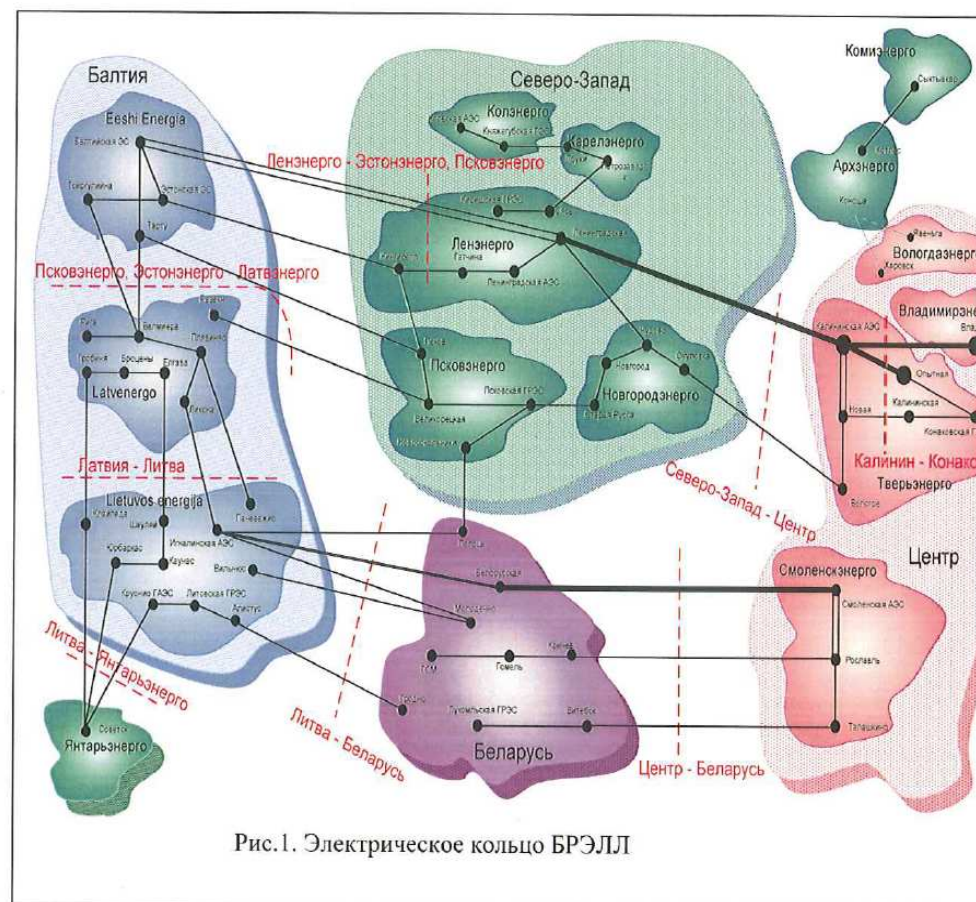

Рис.1. Электрическое кольцо БРЭЛЛ

Źródło: ISE możliwe zasilanie Krajów Bałtyckich w obliczu wyłączenia Ignaliny

Konieczna integracja energetycznego rynku Europy

- ➔ Zdolności przesyłowe *interconnector'ów* muszą znacząco wzrosnąć, a procedury budowy, tam gdzie ich brak, muszą być proste.
- ➔ Współpraca pomiędzy krajowymi TSO...
...ewentualnie utworzenie operatora systemu europejskiego.
- ➔ Współpraca regionalna...
...np. ujednoczenie procedur zamawiania usług przesyłowych.
- ➔ Zarządzanie...
...maksimum zdolności przesyłowych musi być oferowane uczestnikom rynku.

Poprawa zdolności przesyłowych

✓ Electricity Regulation

- Identyfikacja oraz usunięcie barier administracyjnych (przeгляд procedur !). Proste narzędzia do zwiększania trans granicznych zdolności przesyłowych.
- Identyfikacja tych segmentów sieci przesyłowych, które muszą być rozbudowane (wybudowane), aby zwiększyć poziom przesyłu trans granicznego.

✓ Gas Regulation

- Osiągnięcie zadowalającego poziomu połączeń trans granicznych.
- Tworzenie fizycznych połączeń pomiędzy sieciami i rynkami gazowymi.
- Inwestycyjne plany infrastrukturalne muszą zawierać inwestycje w *interconnector'y*.
- Przeгляд/identyfikacja istniejących barier - ujednoczenie różnych procedur decyzyjnych i administracyjnych.

✓ Gas Directive

- Operatorzy systemowi TSO muszą budować wydajne połączenia trans graniczne.

✓ Electricity Directive

- Zadaniem UE - Europejska zintegrowana sieć przesyłowa gazu i energii elektrycznej.

Polska polityka energetyczna

Prospects for the internal gas and electricity market. Implementation report (2007)

- ✓ Ceny gazu w Polsce są wciąż regulowane.
Proponowany powrót do regulacji cen energii.
- ✓ URE nie ma wystarczającej władzy i narzędzi.
- ✓ Współpraca URE z Ministerstwem Gospodarki nie wydaje się odpowiednio rozwinięta.
Brakuje inicjatyw dla stworzenia dobrze funkcjonującego rynku.
- ✓ Brak odpowiedniego podziału władzy i odpowiedzialności.
- ✓ Jedyną firmą zaopatrującą polski rynek w gaz pozostaje PGNiG.
- ✓ Polskie prawo zobowiązuje importerów do tworzenia zapasów obowiązkowych,
co blokuje możliwość importu gazu (PMG posiada i wykorzystuje jedynie PGNiG).

Opracował: M.Krupa na podstawie - M.Gołębiewska, P.Grabowski, M.Krupa *Konkurencyjny rynek gazu w Polsce*,
materiał szkoleniowy, Instytut Studiów Energetycznych, 15-16.01.2008 r.

Nowy projekt – druga wersja *Polityki energetycznej Polski do 2030 roku*

- **Efektywność i bezpieczeństwo energetyczne oparte na własnych zasobach surowców, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii oraz ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko - to priorytety projektu.**
- **Brak oparcia się o uprzednio przygotowany, uzgodniony bilans energetyczny i surowcowy.**
- **Nie zostały zdefiniowane cele Państwa - dokument precyzuje jednak, że to Skarb Państwa będzie znaczącym właścicielem firm energetycznych.**
- **Brak jest odniesienia do zewnętrznej polityki energetycznej.**
- **Implementacja całego pakietu energetyczno-klimatycznego UE może mieć dla Polski poważne skutki ekonomiczne. Konieczna jest głębsza analiza tego zjawiska.**
- **Niezbędne zdaje się wypracowanie polityki energetycznej Polski w podsektorze gazu, uwzględniającej celowość realnej integracji w ramach UE oraz cele i drogi realizacji interesów narodowych na pewno w relacjach dwustronnych w Rosją, Norwegią, ale z koniecznością budowania aliansów z dużymi sąsiadami, członkami UE.**

Kluczowym problemem dla całego polskiego sektora energetyki jest poznanie determinantów oraz ograniczeń dalszego rozwoju rynku energii i gazu naturalnego.

Zmiany na rynku wewnętrznym mogą stać się pierwszą jaskółką drugiego etapu liberalizacji rynku.

Dziękuję za uwagę 😊

andrzej.sikora@ise.com.pl

O Instytucie Studiów Energetycznych

**Instytut Studiów Energetycznych (ISE)
jest polską firmą konsultingową
wyspecjalizowaną w doradztwie
dla sektora naftowo-gazowego-energetycznego oraz ciężkiej chemii.**

Oferta:

www.ise.com.pl

**Instytut
Studiów Energetycznych**

Slajdy pomocnicze

1. Rynek gazu w Polsce
2. Kontrakt Jamalski
3. Ceny wewnętrzne Rosji
4. Bilans gazu Rosji
5. „Big gas troika” - kartel gazowy

Instytut
Studiów Energetycznych

Rynek gazu w Polsce*

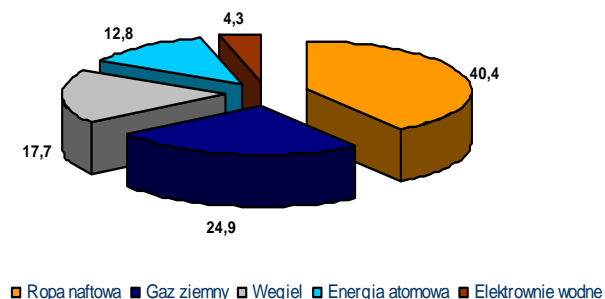
- ✓ Polska w 2008 roku zużyje ponad 14 mld m³ gazu**
- ✓ Udział gazu w rynku nośników energii w Polsce jest stosunkowo niski w porównaniu do krajów Unii Europejskiej - 13% vs. 25%***
- ✓ Konsekwencja zużycia węgla (kamienny/brunatny) jako podstawowego źródła energii i prowadzonej Polityki energetycznej państwa

* Źródło: Prezentacja pt.: „Kierunki strategiczne GK PGNiG”, Jurata, wrzesień 2008 r.

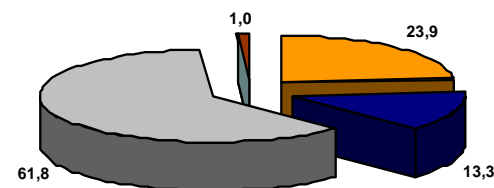
** Źródło: IEA

*** Źródło: BP World Energy Outlook '2008 + szacunki własne ISE

Bilans energii pierwotnej w UE

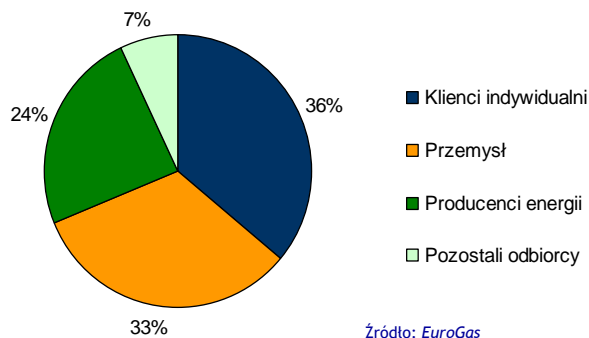

Bilans energii pierwotnej w Polsce

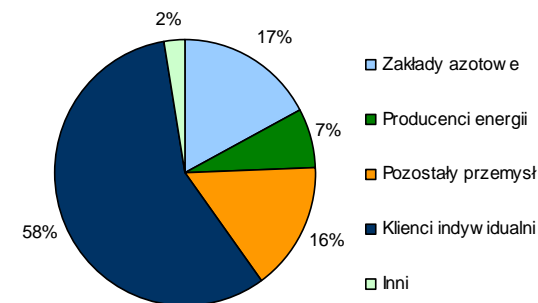
Źródło: IEA

Struktura klientów w UE 27 w 2006 roku

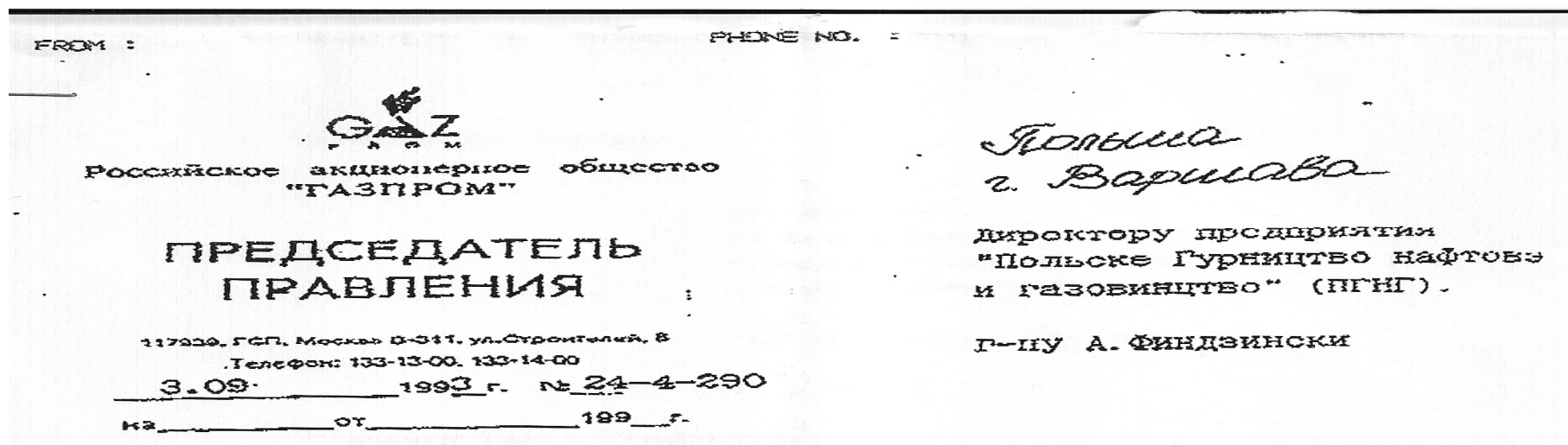
Źródło: EuroGas

Struktura klientów PGNiG w 2007 roku

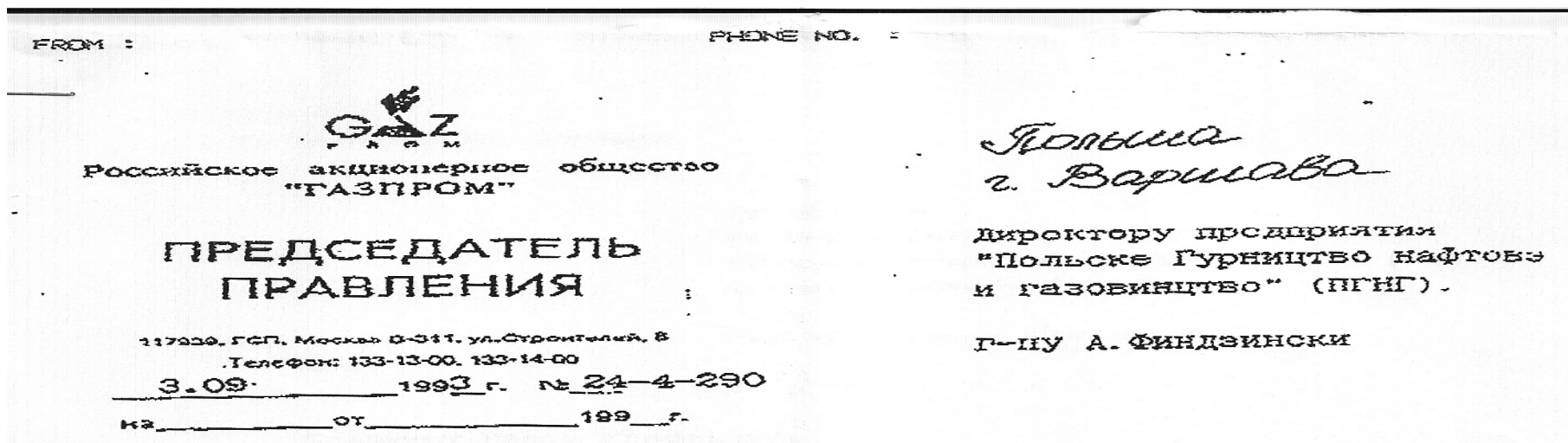
Gazociąg Jamalski - omówienie (1)

- ✓ *Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy sporządzony w Moskwie w dniu 22.05.1992 r.*
- ✓ *Porozumienie między rządem RP a rządem FR o budowie systemu gazociągów dla tranzytu gazu rosyjskiego przez terytorium RP i dostawach gazu rosyjskiego do RP z 25.08.1993 r. (skorygowane Protokołem dodatkowym z 12.02.2003 roku do Porozumienia między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską... z roku 1993)*

Gazociąg Jamalski - omówienie (2)

- ✓ W roku 1993 przewidziano budowę na terenie Polski Systemu Gazociągów Tranzytowych (SGT), czyli dwóch nitek Gazociągu Jamał - Europa Zachodnia o łącznej rocznej przepustowości (zakładanej na rok 2010) 67 mld m³ gazu.
- ✓ Polska uzyskała status państwa tranzytowego. Wcześniej, w latach 1970-90, powstały cztery równoległe gazociągi do transportu gazu z d. ZSRR przez teren obecnych Czech i Słowacji o łącznej mocy 120 mld m³ gazu na rok.

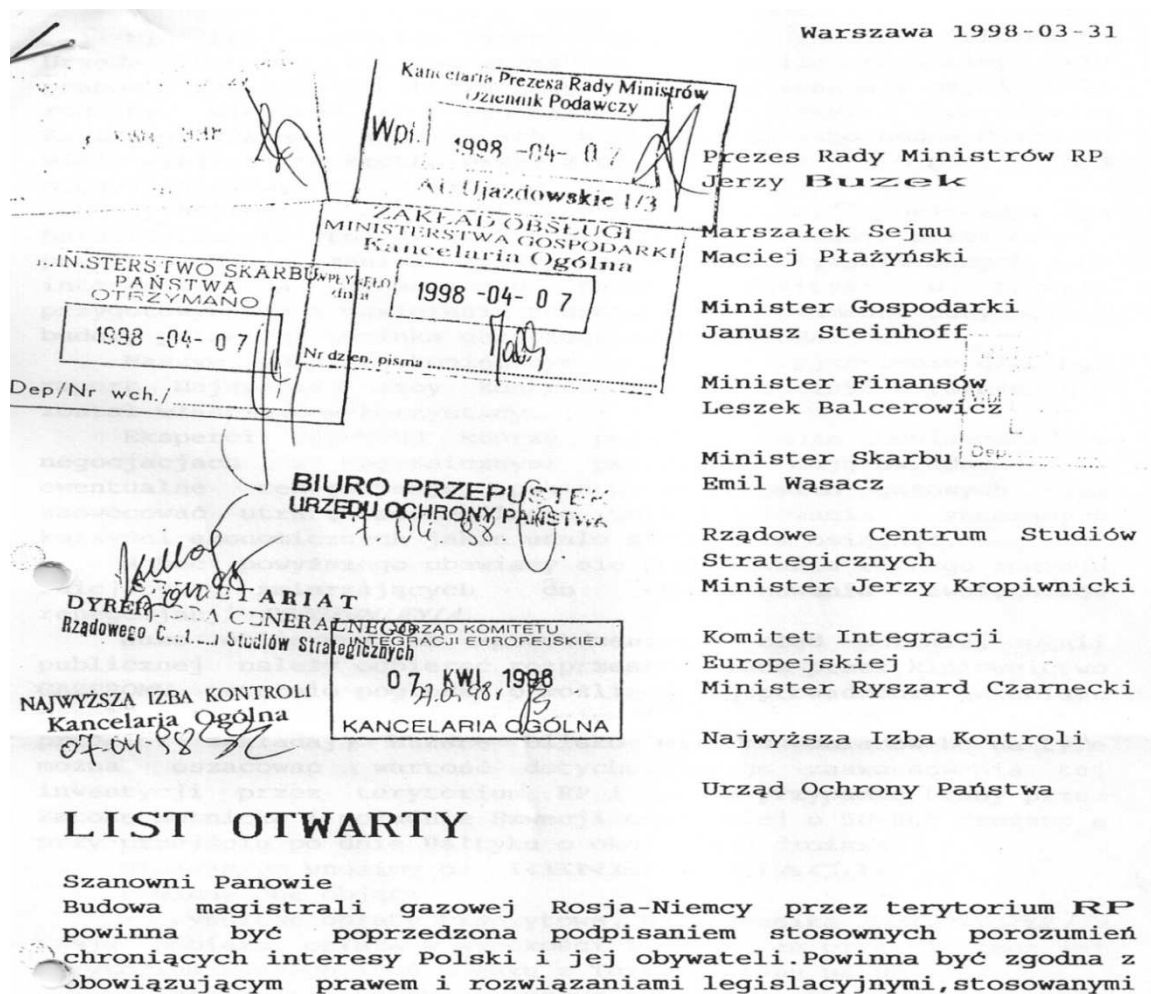

Ilustracja: Gołębiewska M. (archiwum)

Gazociąg Jamalski - omówienie (3)

- ✓ Do roku 1999 powstała pierwsza nitka Gazociągu Jamalskiego.
Do roku 2005 pierwsza nitka uzyskała projektowaną przepustowość 32,5-33 mld m³.
- ✓ Budowa drugiej nitki polskiego odcinka Gazociągu Jamalskiego powinna była zakończyć się w 2002 roku. Budowa nigdy nie doszła do skutku.
W opinii NIK to zapisy *Protokołu dodatkowego...* otworzyły stronie rosyjskiej drogę do zaniechania budowy drugiej nitki polskiego odcinka Gazociągu.
- ✓ Dostawy gazu z Gazociągu Jamalskiego do Polski rozpoczęły się w roku 2000.
Nie przekraczają 2,7 mld m³ (?). Kontrakt jamalski jest w niewielkim stopniu realizowany dzięki dostawom z Gazociągu Jamalskiego.

Gazociąg Jamalski - omówienie (4)

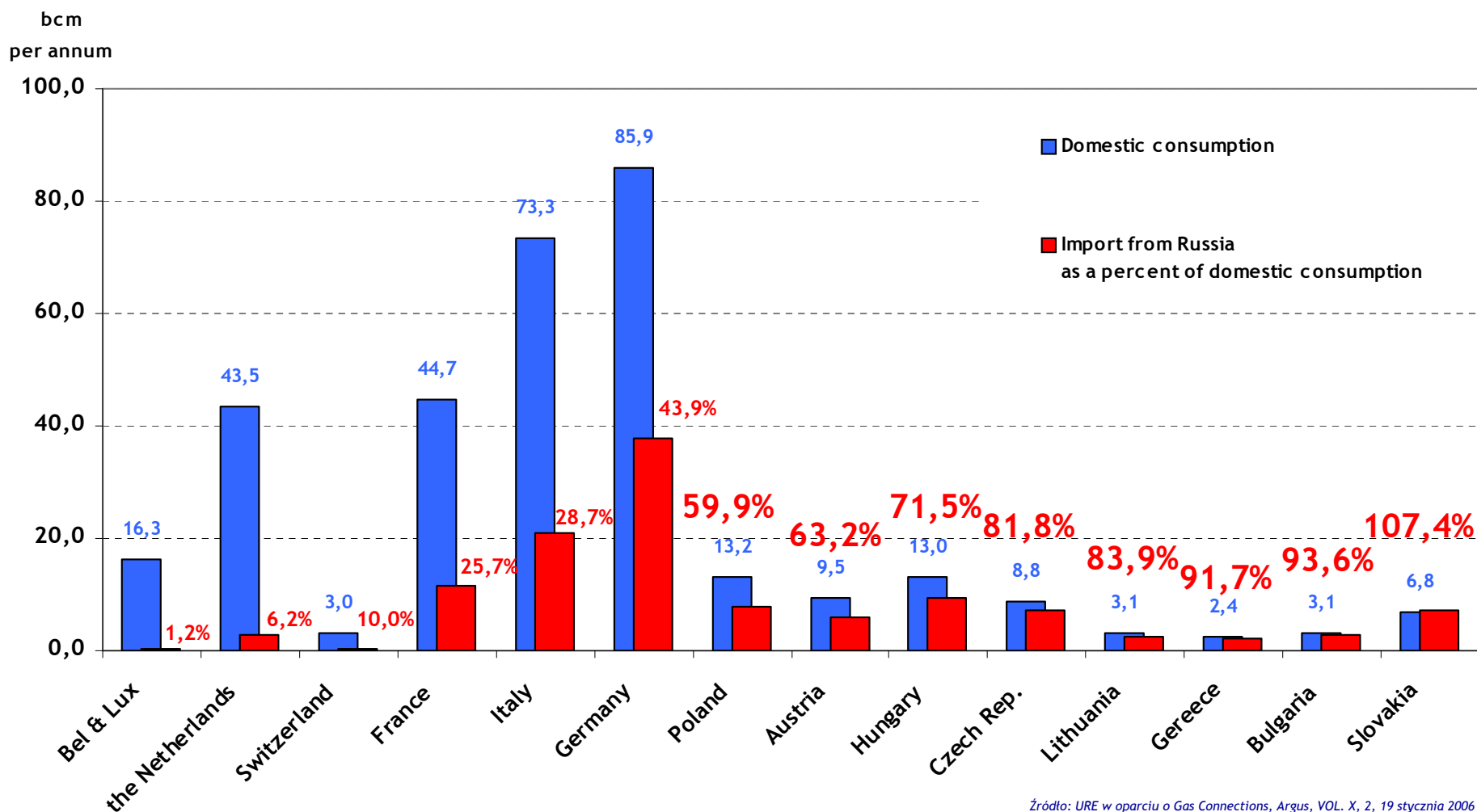

Ilustracja: Gołębiowska M. (archiwum)

- PGNiG 2004-2005.
Rewers na Gazociągu Jamalskim okazał się niemożliwy.
- PGNiG 2005.
Gazociąg Jamalski nie gwarantuje Polsce bezpieczeństwa dostaw gazu, a dodatkowy kłopot to sytuacja w EuRoPolGaz.
- Rząd 2005-07.
Deklaracje o chęci powrotu do koncepcji gazociągu Amber przez Łotwę i Litwę (alternatywa dla drugiej nitki Gazociągu Jamalskiego).
- Projekt Polityki energetycznej Polski do 2030 (wrzesień 2007) bez Gazociągu Jamalskiego.

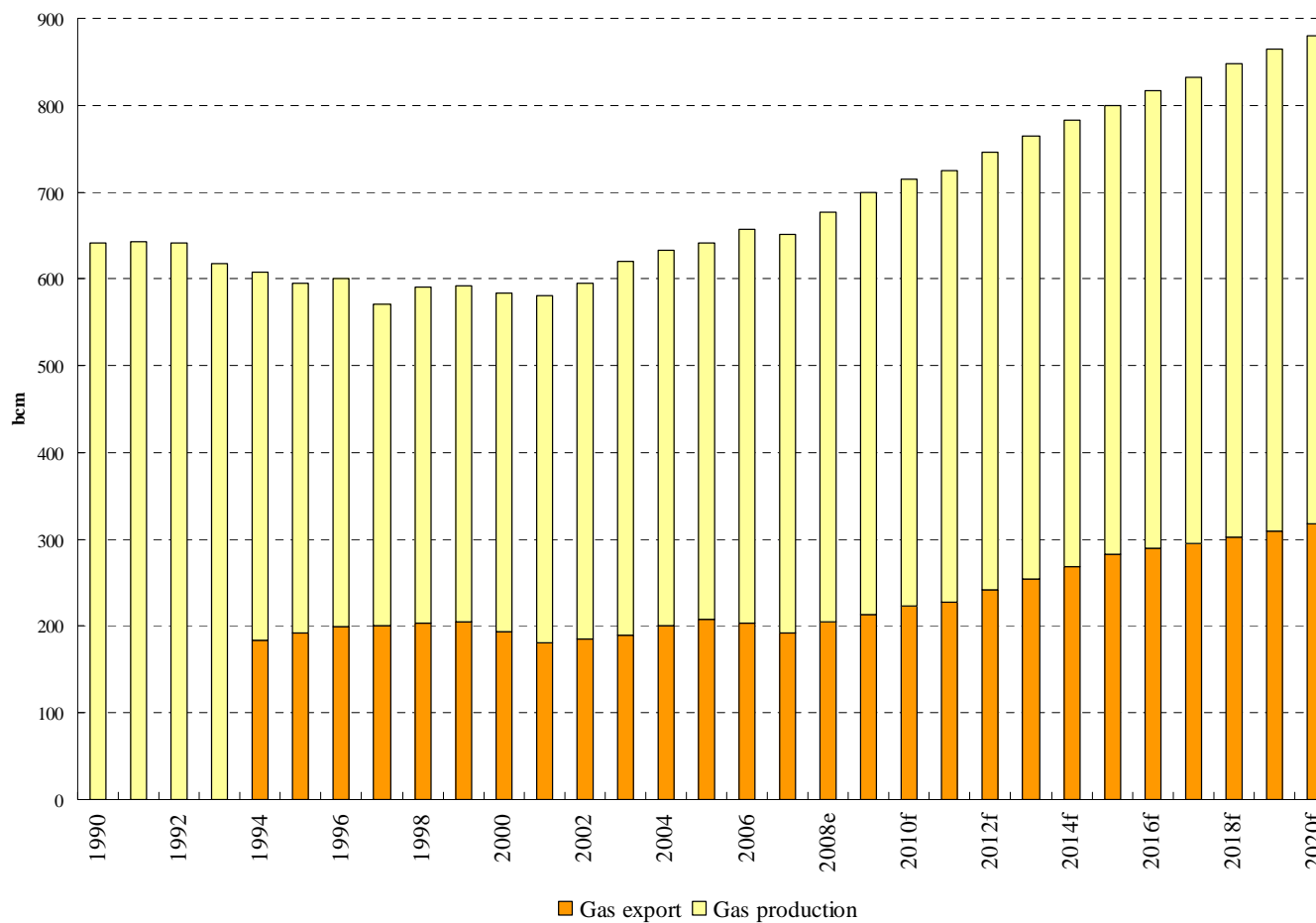
Kryzys finansowy a ceny surowców

Rosja pozostanie głównym dostawcą gazu ziemnego do Europy

Kryzys finansowy a ceny surowców

Wydobycie i eksport gazu ziemnego z Rosji w latach 1990-2020

Źródło: Federalny Urząd Statystyki Państwowej Federacji Rosyjskiej (ФГГС РФ),
 Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego (Koncepcja Rozwoju Długoterminowego do 2020 r., wariant innowacyjny, wersja z 19.08.2008 r.) - prezentacja, M. Belova, Jurata 2008 r.

Kryzys finansowy a ceny surowców

Rozwój mechanizmów kształtowania cen na rynku wewnętrznym Rosji

Rząd Federacji Rosyjskiej przewiduje, iż od roku 2011 sprzedaż gazu rosyjskim odbiorcom przemysłowym odbywać się będzie po cenach nieregulowanych, zapewniających zrównanie opłacalności z cenami eksportowymi na rynek europejski. Państwo natomiast nadal będzie regulować ceny gazu ziemnego dla ludności.

✓ 2008 - 63,3 USD/tys. m³

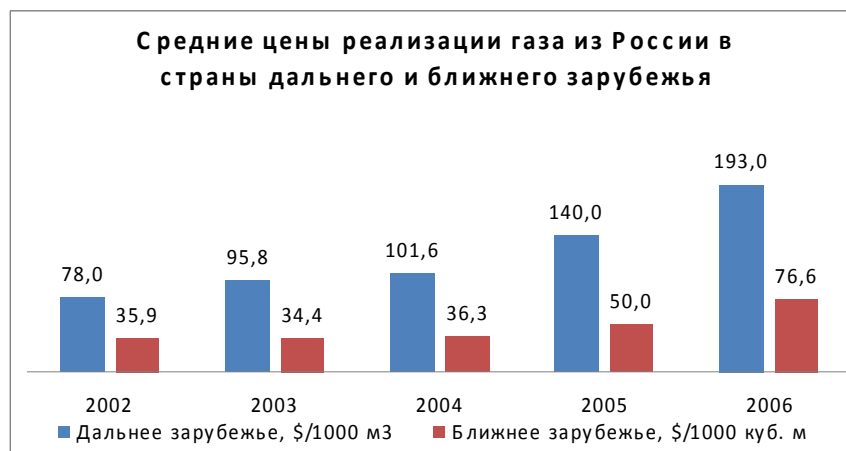
✓ 2011 - 126 USD/tys. m³

(bez kosztów transportu i ceł) dane sierpień 2008r.

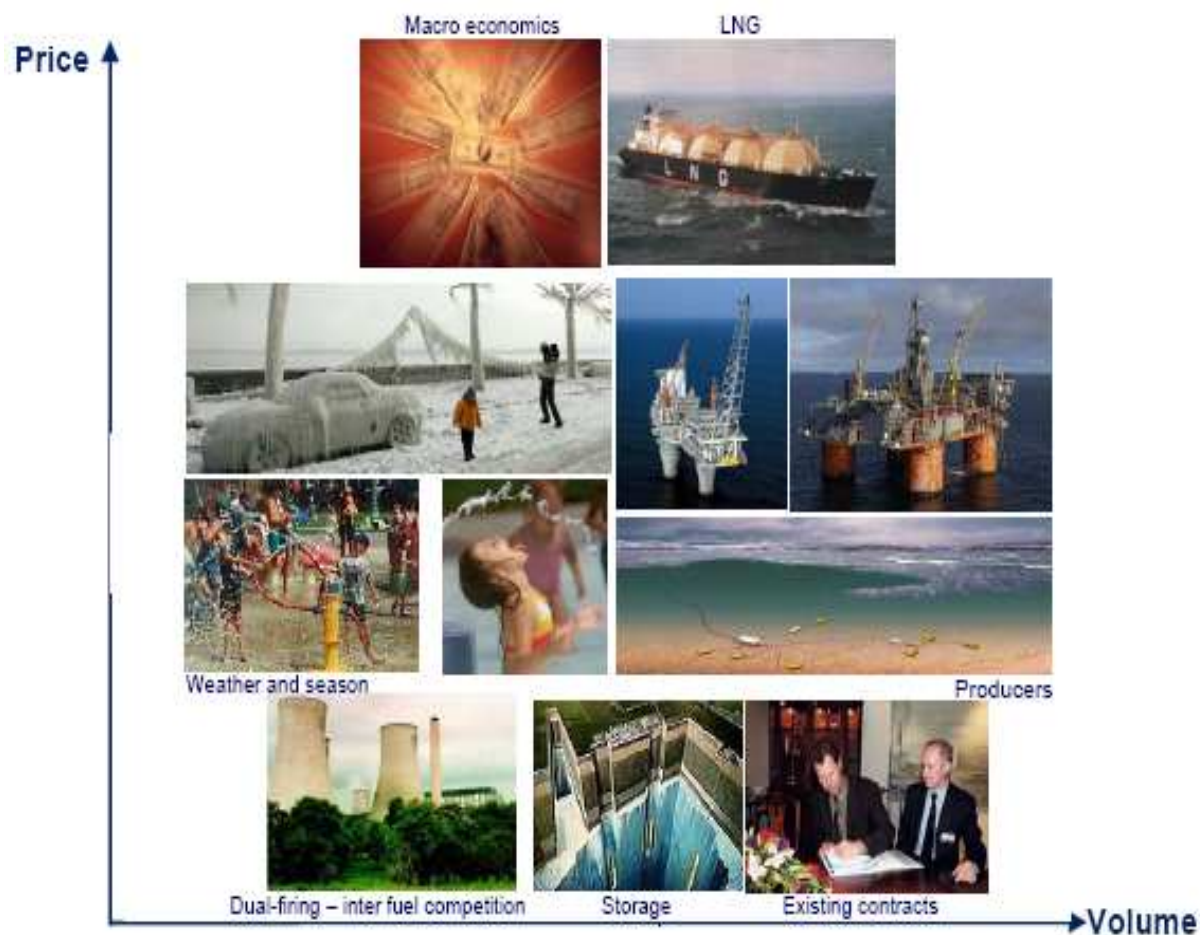
Źródło: *Koncepcja Rozwoju Długoterminowego do 2020 r., wariant innowacyjny, wersja z 19.08.2008 r. - prezentacja, M. Belova, Jurata 2008 r.*

Źródło: Gazprom

Kartel gazowy - „big gas troika”

Źródło: Statoil

Czynniki wpływające na cenę gazu

Kommersant - 12-11-2008 12:21

Gazprom, Qatar Liquefied Gas Company Limited i National Iranian Oil Company utworzą spółkę, która zajmie się wydobyciem i przetwórstwem gazu.

Inwestorzy planują wybudować gazociąg, który będzie łączył irańskie pole gazowe Południowy Pars z katarskim Ras-Laffan.

Partnerzy będą mieli po 30 % udziałów w tym projekcie, zaś pozostałe 10 % zostaną przekazane koncernowi, który będzie pośredniczył w sprzedaży surowca.

Kartel gazowy - „big gas troika”

- Rosja, Iran i Katar (65% udziału w rynku gazu) - główni uczestnicy Forum Państw Eksporterów Gazu (GECF) przystąpiły do tworzenia nowego kartelu petrochemicznego*, w którego skład mają także wejść Libia i Algiera.
- **KARTEL** ma kontrolować ceny dostaw gazu do Europy.
Trzy ww. kraje doszły do porozumienia w sprawie powołania komitetu (8-9.10 Caracas; 22.10 DOHA), mającego określić wspólne projekty, począwszy od eksploracji i przesyłania, a skończywszy na rafinacji i sprzedaży.
- Największym osiągnięciem geopolitycznym Władimira Putina poprzedzającym powstanie kartelu jest sojusz gazowy Rosji, Kazachstanu i Turkmenistanu.
- Na razie na rynku gazu dominują długoterminowe umowy handlowe. KARTEL może być jednak zachętą pod adresem kluczowych producentów gazu do podziału światowego rynku tego surowca.
To również doprowadziłoby do ograniczenia konkurencji i mogłoby zostać wykorzystane przez Rosję, np. w negocjacjach o nowym traktacie z UE.

Foto: AFP / East News

Od lewej:

Abdullah Bin Hamad Al-Attiyah,
Qatar's Deputy Prime Minister
and Energy & Industry Minister,

Gholamhossein Nozari, Iran's Petroleum Minister,

Alexey Miller,
Chairman of the Gazprom's Management Committee.

* Idea z lat 70-tych wskrzeszona przez Ayatollaha Ali Khamenei, w styczniu 2007 podtrzymana i rozwinięta przez Prezydenta Władimira Putina.